

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Høringsuttalelse – NRK-plakaten

Vi viser til høringsbrev av 2014-06-06.

1. Innledning

Norsk Redaktørforening (NR) har som formål å verne om redaktørinstituttet og den redaksjonelle uavhengighet og fremme og beskytte informasjons- og ytringsfriheten. Den redaksjonelle uavhengighet er i dag primært sikret gjennom prinsippene i Redaktørplakaten, som er en gjensidig og frivillig avtale mellom eierne (Mediebedriftenes Landsforening - MBL) og redaktørene (Norsk Redaktørforening - NR), samt gjennom lov om redaksjonell fridom i media.

Det er en felles forståelse mellom eiere og redaktører om at det tilligger eierne å definere det enkelte mediets formål og hovedkonsept. Fra NRs side har det vært et uttrykt mål å få flest mulige medier og medieeiere til å tydeliggjøre og synliggjøre sine publisistiske prinsipper og sitt redaksjonelle oppdrag. Samtidig er det ikke NRs oppgave å ettergå *hva slags* formål eller hovedkonsepter de enkelte medieselskaper legger til grunn for sine respektive redaksjoner og publisistiske flater. Derimot er vi opptatt av at eierens rammeverk gir den enkelte ansvarlige redaktør, i dette tilfellet kringkastingssjefen, tilstrekkelig redaksjonell frihet – i tråd med de prinsippene som Redaktørplakaten og lov om redaksjonell fridom i media skal ivareta.

2. Generelt om NRK

NR vil gjerne understreke betydningen av at Norge opprettholder og sikrer en bredt forankret og stabilt finansiert allmennkringkaster, med et tydelig journalistisk oppdrag og mandat, og med samme forankring i Redaktørplakaten, Vær Varsom-plakaten og lov om redaksjonell fridom i media som andre norske redaksjoner. NRK er Norges største mediebedrift, og også Norges største nyhetsorganisasjon. NRKs mulighet til å gå både bredt og dypt er viktig – ikke bare for NRK selv, men også for dynamikken i hele det norske nyhetsbildet. Derfor er det også positivt at regjeringen nå har tatt initiativet til en bred gjennomgang av NRKs rammevilkår og virksomhet.

3. Høringsprosessen

Vi er litt usikre på rekkefølgen i den prosessen departementet synes å ha lagt opp til med hensyn til den foreliggende høringen, og den etterfølgende ferden frem mot en Stortingsmelding. Etter vårt syn ville den naturlige rekkefølgen vært først å innhente noen synspunkter på NRKs overordnede rammevilkår, deretter utarbeide en Stortingsmelding og så – på bakgrunn av

behandlingen av og debatten rundt denne meldingen – sendt ut et forslag til en ny plakat/nye vedtekter eller tilsvarende.

Vi forholder oss imidlertid til det høringsnotatet departementet har sendt ut, og vil punktvis besvare de hovedspørsmålene som stilles der.

4. NRK-plakaten som forankring

I følge høringsnotatet ønsker departementet *”innspill på om NRK-plakaten er en egnet måte å forankre statens krav og forventninger til NRK som allmennkringkaster, eller om dette bør forankres på andre måter, og i så fall, hvilke.”*

NR har ingen prinsipielle innvendinger mot at NRKs oppdrag og mandat uttrykkes i form av en plakat. Sett i lys av at slike oppdrag bør være mest mulig overordnede og dermed også formulert forholdsvis knapt, er et slikt format i utgangspunktet godt egnet til å tydeliggjøre formål og forventninger. For de journalistiske mediene er det som kjent ikke uvanlig å uttrykke nettopp de overordnede målene i plakats form. Vi har imidlertid enkelte kommentarer til plakats form og innhold, men vil komme tilbake til dette under punkt 5.

Vi tillater oss imidlertid å antyde at allerede spørsmålsformuleringen under dette punktet indikerer utfordringer vi står overfor i forståelsen av nettopp NRKs journalistiske rolle og forankring. Når departementet spør om ”statens krav og forventninger”, antyder det en tilnærming preget av nettopp myndighetsutøvelse. Departementet opptrer imidlertid ikke – i denne sammenheng – som utøver av offentlig myndighet, men derimot som eier. Det er en rolle departementet utøver på vegne av ”fellesskapet” eller ”samfunnet” om man vil. ”Staten” har strengt tatt en annen rolle på kringkastingsområdet og medieområdet som sådan, i kraft å være regulator og fordeler av eventuelle midler. Denne dobbeltheten i departementets og regjeringens roller overfor NRK er åpenbart ikke uproblematisk. Vi kommer tilbake til dette under punkt 8.

5. NRKs inntekter

Departementet skriver i høringsnotatet: *”I hvilken grad bør NRK fortsatt ha adgang til å ha kommersielle inntekter? Og er det behov for å begrense NRKs mulighet for kommersiell inntjening? Departementet ber om høringsinstansenes innspill på dette.”*

Det er ikke naturlig for NR å gå inn i en diskusjon om detaljer rundt NRKs finansiering. Det ligger imidlertid i allmennkringkasteroppdragets natur at det forutsetter at fellesskapet sørger for en solid og forutsigbar finansiering av virksomheten. Det innebærer en finansieringsmodell som både er robust og forpliktende, og som fortrinnsvis ikke fra år til år er utsatt for skiftende politiske vinder eller forhandlinger.

6. NRK-plakatens innhold

Departementet skriver i høringsnotatet at man ønsker *”innspill på om dagens plakat definerer NRKs innholdstilbud på en god måte.”*

Som NR ga uttrykk for i vår høringsuttalelse da den første NRK-plakaten ble vedtatt i 2007, mener vi fortsatt at de prinsippene plakaten er bygget opp etter, møter ønsket om formulering og tydeliggjøring av et redaksjonelt og journalistisk oppdrag på en god måte. Samtidig er det åpenbart at NRK-plakaten går lengre og er mer detaljert enn trolig noen andre medieselskapers eieroppdrag.

Vi minner om hva departementet selv skrev i Stortingsmelding nr 6 (2007-2008):

NRK-plakaten (og vedtektene) må difor vere utforma på ein måte som speglar fellesskapens krav og forventingar til NRK, samstundes som ein tek vare på selskapets høve til å utføre programverksemda si utan inngrep i dei redaksjonelle avgjerdene. Dette inneber til dømes at plakaten ikkje bør få ei for detaljert utforming, men først og fremst gjelde dei overordna krava til verksemda.

I tillegg minner vi for ordens skyld om lov om redaksjonell fridom i media, hvor §4 avgrensar eiernes muligheter til å gripe inn i redaksjonelle avgjørrelser:

”Innanfor ramma av grunnsynet og føremålet til verksemda skal redaktøren leie den redaksjonelle verksemda og ta avgjerder i redaksjonelle spørsmål. Eigaren av medieføretaket eller den som på eigaren sine vegner leier føretaket kan ikkje instruere eller overprøve redaktøren i redaksjonelle spørsmål, og kan heller ikkje krevje å få gjere seg kjend med skrift, tekst eller bilete eller høyre eller sjå programmateriale før det blir gjort allment tilgjengeleg.”

I forarbeidene (Ot prp nr 19 2007-2008 s. 18), redegjør departementet for hvilke typer eieravgjørrelser som – i tillegg til ”grunnsyn og føremålet” – kan påvirke de redaksjonelle rammevilkårene:

”I tillegg vil ei rekkje av dei administrative avgjerdene som blir fatta i eit medieføretak ha meir eller mindre direkte innverknad på utforminga av dei redaksjonelle produkta. Eigaren (eller styret) tilset redaktøren, fastset vedtekter og økonomiske og ressursmessige rammevilkår for verksemda, tek avgjerder om kva for redaksjonelle produkt selskapet skal satse på, kva for målgrupper ein ønskjer å nå, val av marknadsstrategi osv. Lova vil heller ikkje vere til hinder for at eigaren sjølv fungerer som redaktør.”

Med dette som bakteppe mener NR derfor det er grunn til å gå gjennom plakaten, med sikte på å redusere detaljeringsgraden, primært hva gjelder åpenbart journalistiske valg. Det er nødvendig å diskutere hvorvidt dagens plakat er for ”instrumentell” med tanke på å oppnå politiske formål, målt opp mot viktigheten av en reell redaksjonell uavhengighet.

7. Spørsmål om avgrensning av NRKs mandat

Departementet spør i høringsnotatet om ”NRKs mandat bør avgrensas til de områdene som det kommersielle markedet ikke selv ivaretar.”

Det er ikke naturleg for NR å gå dypt inn i detaljene for hvor grensene for NRKs mandat skal gå. Vi vil imidlertid minne om at NRK generelt alltid har dekket stoffområder og temaer med potensielt kommersielt potensial. Nyheter, sport, lørdagsunderholdning, krim- og såpeserier, dokumentar- og spillefilmer er alle formater som kan utnyttas kommersielt og som ”det kommersielle markedet” også ivaretar.

8. NRKs plattformer

Departementet spør om høringsinstansenes syn på hvorvidt ”NRK bør konsentrere seg om tradisjonell kringkasting, og ta i bruk nye medieplattformer kun i de tilfeller der dette understøtter NRKs radio- og fjernsynsaktivitet.”

Etter NRs syn er distribusjonsplattformen ”tradisjonell kringkasting” etter hvert en komplisert størrelse å forholde seg til. Stadig større andeler av det samlede tilbudet av lyd og levende bilder (primært det siste), distribueres digitalt og ikke-lineært. Stadig flere aktører er også tilbydere på dette markedet, hva gjelder både fiksjon og fakta. Vi mener derfor departementet må velge en

annen tilnærming til spørsmålet, dersom målet er å trekke grenser for hvilke typer aktiviteter eller redaksjonelle og andre produkter NRK skal tilby på plattformer som nå er i kraftig vekst.

9. NRKs politiske forankring og styring

Som nevnt under punkt 3, er det grunn til å stille spørsmål ved departementets og regjeringens dobbeltrolle overfor NRK. I det ene øyeblikket opptrer kulturstatsråden som NRKs generalforsamling og eier. I det neste øyeblikket er den samme statsråden, som utøver av offentlig myndighet, ansvarlig for forvaltning av regelverk og bevilgninger som påvirker rammevilkårene for både NRK og andre mediebedrifter.

Vi mener dette i utgangspunktet er prinsipielt uheldig. Selv om NRK i dag er organisert et eget aksjeselskap, og kringkastingssjefen rapporterer til et eget styre, mener vi regjeringen bør benytte denne anledningen til å utrede alternative styringsmodeller for NRK, modeller som kan skape ytterligere avstand til politiske organer.

Oslo, 2014-08-25

Med vennlig hilsen
for Norsk Redaktørforening

Arne Jensen
generalsekretær